

ANAYASA II

KISA ÖZET

1.ÜNİTE: Anayasayı Değiştirme Sorunu

ANAYASAYI DEğİşTİRME SORUNU

Bir devletin anayasasını yapma iktidarına, kurucu iktidar veya kuruculuk fonksiyonu denmektedir. Buna karşılık, kurulmuş iktidar, anayasanın öngördüğü kurallar çerçevesinde yasama, yürütme ve yargı fonksiyonlarının yerine getirilmesini ifade etmektedir.

Kurucu iktidarın asli kurucu iktidar ve tali kurucu iktidar olmak üzere iki türü bulunmaktadır.

Asli kurucu iktidar, herhangi bir hukuk kuralı ile sınırlı olmaksızın tümüyle yeni bir anayasa yapma iktidarı olarak tanımlanabilir. Buna karşılık **tali kurucu iktidar**, aşağıda görüleceği gibi, bir ülkenin yürürlükteki anayasasını, o anayasada öngörülen kurallara uygun olarak değiştirmeyi ifade eder.

Asli kurucu iktidarı belirleyen asıl faktör, bu iktidarı sınırlayacak herhangi bir hukuk kuralının mevcut olmamasıdır.

Anayasa Yapma Modelleri

Anayasa yapımında uygulanan farklı modelleri, Kemal Gözler'i izleyerek, **monarşik** ve **demokratik yöntemler** olarak ikiye ayırmak mümkündür.

Monarşik Yöntemler

Monarşik yöntem, devlet hayatında en üstün gücün hükümdar olduğu dönemlerde uygulanmıştır.

Ferman Yöntemi: Ferman yöntemi, sınırsız yetkilere sahip olan bir monarkın bu yetkileri sınırlamak amacıyla tebaasına bir anayasa sunması anlamına gelmektedir. Böylece yeni anayasanın yapımı, mutlak monarşiden meşruti monarşiye geçişi sağlamaktadır.

Misak Yöntemi: Monarkın yeni anayasayı feodal beyler veya halkın temsilcisi olan bir parlamentoyla hazırlaması misak yöntemi anlamına gelmektedir. Bu yöntemde monark, anayasanın içeriğini tek başına değil; feodal beylerle veya parlamentolarla birlikte belirlemektedir.

Demokratik Yöntemler

Anayasa yapmanın demokratik yöntemleri, asli kurucu iktidar yetkisinin asıl sahibinin milletin veya halkın kendisi olduğu inancına dayanır. Millet veya halk, bu yetkiyi doğrudan doğruya kullanamayacağı için onun adına hareket edecek bir organa ihtiyaç vardır. Kemal Gözler'in işaret ettiği gibi, kurucu iktidar yetkisinin millete ait olduğu görüşü, milli egemenlik teorisi; halka ait olduğu görüşü ise halk egemenliği teorisine dayanmaktadır.

Kurucu İktidar: Milli egemenlik teorisinden kaynaklanan asli kurucu iktidar yetkisinin millete ait olduğu düşüncesi, ilk bakışta anayasa yapma iktidarının millet tarafından doğrudan doğruya kullanıldığı izlenimini verebilir.

Kurucu Referandum: Kurucu referandum modeli, yeni bir anayasa yapma iktidarının tek başına halkın temsilcileri vasıtasıyla kullanılmasının sakıncalı olabileceği görüşüne dayanmaktadır.

TALİ KURUCU İKTİDAR

Kurucu iktidarın diğer türü ise tali kurucu iktidardır. Tali kuruculuk fonksiyonu, bir ülkenin yürürlükte bulunan anayasasını o anayasada öngörülen kurallara uygun olarak değiştirmek anlamına gelmektedir. Bu nedenle, tali kurucu iktidar, yürürlükteki anayasayı ancak asli kurucu iktidarın öngördüğü

kurallar çerçevesinde değiştirebilmektedir. Bu ise tali kurucu iktidarın, hukuken sınırlanmış bir iktidar olduğunu göstermektedir.

Tâli kurucu iktidar, bir ülkenin yürürlükte bulunan anayasasını o anayasada öngörülen kurallara uygun olarak değiştirmek anlamına gelmektedir.

İçerik Sınırlaması

Anayasa değişikliğinin içeriği yönünden sınırlanması, anayasanın bazı hükümlerine değişmezlik izafe etmek suretiyle gerçekleştirilmektedir. Dünya anayasaları incelendiğinde, bunların bir kısmında anayasanın belirli maddelerinin değiştirilmelerini yasaklayan kurallara yer verildiği görülmektedir.

OSMANLI-TÜRK ANAYASALARINDA ANAYASAYI DEĞİŞTİRME İKTİDARI

Osmanlı-Türk anayasaları incelendiğinde, biri hariç olmak üzere -1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunubunların hepsinin katı anayasa modelini benimsedikleri görülmektedir. 1876 Kanun-i Esasi'ye göre anayasa değişikliğini teklif yetkisi Heyet-i Mebusan veya Heyet-i Ayan'a sunulmuştur. Kanun-i Esasi, anayasa değişikliği tekliflerinin kabul edilmesi için bu tekliflerin Meclis-i Mebusan ve Meclis-i Ayanda her iki Meclisin üye tamsayılarının üçte ikisi tarafından benimsenmesi kuralına yer vermektedir. Nihayet Anayasa, her iki Mecliste kabul edilen anayasa değişikliklerinin yürürlüğe girmesi için padişahın onay iradesini de aramaktadır. Bütün bu nedenlerle Kanun-i Esasi katı bir anayasadır.

23 Nisan 1920'de kurulan ve fiili gücü nedeniyle asli kurucu bir organ olan 1. Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu özelliğinin sonucu olarak 1921 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanununu kabul etmiştir. Cumhuriyetin ilk anayasası olan 1924 Anayasası ise 102. maddesinde anayasa değişikliği teklifinde bulunma yetkisini TBMM üye tamsayısının üçte birine sunmuştur.

Anayasanın değiştirilmesi hakkındaki tekliflerin görüşülmesi ve kabulü, bu maddedeki kayıtlar dışında, kanunların görüşülmesi ve kabulü hakkındaki hükümlere tâbidir. Osmanlı-Türk anayasal gelişmeleri içinde tek yumuşak anayasa 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunudur. 1982 Anayasası, "teklif", "görüşme", "kabul" ve "onay" olmak üzere dört aşamalı bir anayasa değişiklik süreci öngörmüştür. Anayasa değişikliklerinin anayasaya uygunluk yönünden yargı denetimine tâbi olup olamayacağı, iki açıdan değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bunlardan biri, anayasa değişikliklerinin, şekil kurallarına uygunluğunun denetlenmesidir; diğeri ise anayasa değişikliklerinin içerik, yani esas yönünden anayasaya uygunluğunun denetlenmesidir.

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ SÜRECİNİN AŞAMALARI

Teklif :

Değişik 175. madde, tıpkı ilk metinde olduğu gibi anayasa değişikliği teklifinde bulunma yetkisini, TBMM üye tamsayısının üçte birine tanımıştır.

Görüşme:

175. maddenin ilk metni, anayasa değişikliği tekliflerinin TBMM'nde ivedilikle görüşülmesini yasaklamıştır. Bu, anayasa değişikliği tekliflerinin TBMM'nde bir kez görüşülerek kabul edilemeyeceği, bu değişikliklerin Meclis'te en az iki kez görüşülerek kabul edilebileceği anlamına gelmektedir. Değişik 175. madde ise ivedilikle görüşme yasağı yerine, aynı sonucu doğuracak biçimde anayasa değişikliği tekliflerinin mecliste iki kez görüşüleceği kuralına yer vermiştir.

Görüşme aşamasıyla ilgili olarak açıklanması gereken bir başka konu, TBMM'nde yapılacak iki görüşme arasında ne kadar bir fasıla verileceği meselesidir.

Kabul:

1982 Anayasasının 175. maddesinin ilk metni, anayasa değişikliği tekliflerinin TBMM’de kabulü için üye tamsayısının üçte ikisinin olumlu oyu şartına yer vermiştir. Değişik 175. madde ise 1. fıkrasında “Değiştirme teklifinin kabulü Meclisin üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun gizli oyuyla mümkündür” hükmüne yer vermektedir. Bu nedenle 175. maddenin 3361 sayılı Kanunla değiştirilen metni, anayasayı değiştirme sürecini bir ölçüde kolaylaştırmış olmaktadır. Bir anayasa değişikliği teklifinin mecliste hangi sayıda evet oyu ile kabul edildiği, onay aşamasında cumhurbaşkanının yetkilerinin ne olduğunu göstermektedir. Bu ise onay aşamasında incelenecektir.

Onay:

Anayasanın değişik 175. maddesinin 4. ve 5. fıkralarına göre anayasa değişikliği teklifinin TBMM’nde hangi sayıda evet oyu ile kabul edildiği, cumhurbaşkanına sunulan yetkinin mahiyetini belirlemektedir.

Onay Yetkisi:

Türkiye Büyük Millet Meclisinde üye tamsayısının üçte ikisi tarafından kabul edilen bir anayasa değişikliği üzerinde cumhurbaşkanının sahip olduğu yetkilerden biri değişikliği onaylamaktır.

Meclise İade Yetkisi:

TBMM üye tamsayısının üçte ikisi tarafından kabul edilen bir anayasa değişikliği üzerinde cumhurbaşkanının ikinci yetkisi, değişiklik metnini, bir kez daha görüşölmek üzere meclise iade etmektir. İade edilen metnin, TBMM üye tamsayısının en az beşte üçü tarafından kabul edilmesi gerekir.

Halkoyuna Sunma Yetkisi: TBMM, bir anayasa değişikliğini, üye tamsayısının üçte ikisi ile kabul ettiği takdirde cumhurbaşkanının bu değişikliği meclise iade etmeksizin doğrudan doğruya halkoyuna sunma yetkisi de mevcuttur. Halkoyuna sunulan anayasa değişikliği, geçerli oyların % 50’den bir fazlasının evet oyu ile kabul edilmiş sayılır.

DİKKAT: Anayasa değişikliği sürecine ilişkin olarak 1982 Anayasası Cumhurbaşkanı’na “onaylama”, “meclise iade” ve “halkoyuna sunma” olmak üzere üç yetki tanımıştır.

ANAYASA DEğİŞİKLİKLERİNİN YARGISAL DENETİMİ

Anayasa değişikliklerinin anayasaya uygunluk yönünden yargı denetimine tâbi olup olamayacağı, iki açıdan değerlendirilmesi gereken bir konudur. Bunlardan biri, anayasa değişikliklerinin, şekil kurallarına uygunluğunun denetlenmesidir; diğeri ise anayasa değişikliklerinin içerik, yani esas yönünden anayasaya uygunluğunun denetlenmesidir. Anayasa değişikliklerinin esas yönünden anayasaya uygunluk denetimine tâbi olup olamayacağı ise çok daha farklı bir tartışmanın konusudur. Bir anayasa değişikliğinin içeriği yönünden anayasaya uygunluk denetimine tâbi olması, hukuk normlarının hiyerarşik düzeni içinde teorik olarak mümkün değildir.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/anayasa-ii-ady212u?search=huk116u>